

Verden er en opgave

- om den kristnes forhold til verden og verdslighed, og om kulturimpuls og kulturkritik.

Af Pæd. konsulent Carsten Hjorth Pedersen ©

Artiklen blev første gang bragt i "Missionsvennen" nr. 12, 1996

Hvad gør en opdragelse til en kristen opdragelse? Hvad skal vi blande Gud ind i? Hvad er åndeliggørelse og måske endda åndelig tvang? Forskelle og ligheder mellem det velopdragne barn og det helliggjorte barn. Forskelle og ligheder mellem kristen opdragelse og "almindelig sund og god opdragelse". Hvad er væsentligt at vægte i den kristne opdragelse i lys af vores aktuelle kirkelige og samfundsmæssige situation? Forkyndelsens betydning for opdragelsen.

Der er forskel på børn og voksne!

Begrebet "verdslighed" er afledt af ordene "verden" og "lighed", altså lighed med verden.

I pietistiske kredse har ordet "verden" overvejende haft en negativ klang. Med rette har man henvist til skriftsteder, som advarer imod verden og dens væsen: "Tilpas jer ikke denne verden" (Rom 12,2) og "Elsk ikke verden og heller ikke det, som er i verden" (1 Joh 2,15). Dette er imidlertid ikke alt, hvad Bibelen har at sige om "verden".

Hvad er "verden"?

I følge bibelsk tankegang er verden ikke udelukkende den faldne verden, men tillige den skabte og genløste verden. Ordet "verden" kan have mindst fire betydninger:

- A. Den fysiske verden, dvs. jordkloden i geologisk og biologisk forstand. Denne er skabt af Gud og derfor skøn og rig. Men den er også kendetegnet ved faldet i form af lidelse, ødelæggelse, forgængelighed og død. Den fysiske verden er tillige genstand for Guds fremtidige forløsning, når han skaber ny himmel og jord. (Se fx 1 Mos 1,31.)
- B. Verdens mennesker, dvs. de mennesker, som lever uden for troens fællesskab med Gud. Disse er skabt af Gud, faldet fra Gud, men også genstand for hans kærlighed. Verdens mennesker er derfor både vore medmennesker, en farlig påvirkningsfaktor og genstand for mission. (Se fx Joh 3,16.)
- C. Verdens ånd, dvs. den tidsånd, som præger verden, indtil Jesus opretter sit evige rige. Denne er ikke af menneskelig, men af dæmonisk oprindelse og art. Den er derfor heller ikke genstand for Guds frelsende gerning. Den skal ikke forløses, men forsages. Den infiltrerer imidlertid både enkelt-mennesker og de menneskelige fællesskaber. (Se fx 1 Joh 2,15-17.)
- D. Den genløste verden, dvs. den verden, der virkelig gøres ved Jesu genkomst. Hele det nuværende skaberværk skal forgå i sin faldne skikkelse, men "af asken" lader Herren i sin almægt en ny verden opstå, som skal være uden fald, forgængelighed og dæmonisk indflydelse. (Se fx Åb 21,1-8.)

Den kristnes forhold til verden

Ideelt set er det kristne menneskes forhold til verden derfor også fire-foldigt:

- A. Vi er sat til at forvalte den fysiske verden. Vi har med ansvar over for Gud og vor næste til opgave at udnytte og værne om skaberværket. Vi er ikke ejere, men forvaltere, der skal sikre at vor egen generation og kommende generationer får den bedst mulige fysiske verden at leve i.
- B. Vi er sat til at elske verdens mennesker. Fordi verdens mennesker både er skabte, faldne og genstand for Gud frelsesvilje, må kærligheden til dem give sig et dobbelt udslag: I form af såvel diakoni som mission. Den kristne har omsorg for næstens timelige og evige vel.
- C. Vi er sat til at bekæmpe verdens ånd. Dette sker for den kristne på to måder: Det sker først og fremmest ved at holde sig til og forkynde Guds ord som lov og evangelium. Men det sker også ved et engagement i de menneskelige fællesskaber for at dæmme op for det onde og fremme det gode.
- D. Vi forventer den nye, genløste verden, som gør ende på alt ondt og nedbrydende. Denne del af den kristnes forhold til verden er ikke isoleret i forhold til de tre øvrige. Den er både den nødvendige forudsætning for de tre første og det endelige mål for dem.

I pietistiske kredse har vi mest anvendt "verden" om verden ånd (kategori C), hvilket altså ikke er forkert, men dog udtryk for en indsnævret anvendelse i forhold til den bibelske.

Vi skal fortsat - med fornyet styrke i vor sekulariserede tid - bekæmpe verden, dvs. verdens ånd i dens talrige udslag. Men vi skal tillige - med fornyet styrke i vor hæmningsløse og egocentriske tid - forvalte den fysiske verden og elske verdens mennesker. Og vi skal i mødet med en kortsynet, dennesidig og dødsmerket verden med glæde og håb forvente den nye, genløste verden.

Den kristne og verden

I forholdet til verden falder den kristne let i en af to grøfter: Enten isolerer han sig fra verden, eller også forsluger han sig på den. Af bare angst for at have med den syndige verden og dens faldne mennesker at gøre, kan den kristne isolere sig fra dem. Han har ikke reel kontakt med dem og håber at undgå verdslighedens fare ved at afholde sig fra visse former for verdslig livsstil. Eller også forsluger den kristne sig på verden ved at investere uforholdsmæssig megen tid, mange kræfter og penge i det dennesidige. Det kan dreje sig om vidt forskellige ting, som man står i fare for at forsluge sig på - fx forbrugsgoder, kunst, sport, videnskab, ferieliv eller... Men isolationen og forslugenheden er i virkeligheden ikke to forskellige reaktionsmønstre. De er to alen af det samme dårlige stykke. Dette viser sig ved, at man kan praktisere forslugenhed under dække af isolation. Man kan afholde sig fra at gå på værtshus og i biografen og i øvrigt have mindst muligt med ikke-kristne at gøre samtidig med, at man har et alt for stort og ukritisk forbrug af TV og videoer eller samtidig med, at man er voldsomt optaget af, at ens hus og have har alt det sidste nye fra det materielle overflødhedshorn. Vejen frem for den kristne er hverken isolation eller forslugenhed, men at gøre alvor af, at han har en dobbelt opgave i forhold til verden: I menigheden og ud fra menigheden er han med til at forkynde evangeliet om Jesus Kristus. Derved kommer Guds rige på jorden såvel som i Himlen. I de menneskelige fællesskaber (fx familie, samfund, nabolag og arbejdsplads) arbejder han på efter bedste evne at fremme det gode og hæmme det onde, også selv om det "kun" tjener timelige mål. Dette indebærer, at den kristne har et kulturansvar.

Her vil vi se lidt nærmere på den sidste af disse to opgaver:

Kulturkritik og kulturimpuls

Med "kultur" tænkes ikke udelukkende på såkaldt finkultur, altså litteratur, billedkunst, musik, teater osv. Der tænkes på alle former for menneskelig aktivitet, der brødføder, nyttiggør, forskønner, beriger, lindrer og værner menneskers liv i verden. Det er derfor kultur, både når landmanden dyrker sin jord, når sygeplejersker giver patienten en indsprøjtning, når mureren bygger et hus, når programmøren laver et nyt EDB-program, når læreren underviser i skolen, og når kunstneren udformer sit nyeste værk.

Fordi verden både er skabt, falden og forløst har den kristnes kulturopgave både en positiv og en negativ side: Han har til opgave - alt efter anlæg og kræfter - at fremme positiv, byggende kultur, enten ved selv at gå ind i diverse opgaver eller ved at opmuntre andre til at gøre det. Men han har også til opgave - alt efter anlæg og kræfter - at søge at afsløre og hæmme det, som (skønt det har navn af kultur) ødelægger, nedværdiger, forfladiger og nedbryder menneskelivet. Den kristne må kort sagt både formidle en kulturimpuls og øve en kulturkritik. I nogle opgaver har -impulsen overvægt i forhold til -kritikken, i andre opgaver er det modsat.

Kulturkritikken er kun menighedens ansvar for så vidt, som der i "kulturen" er åbenlyse brud på Guds bud; i disse tilfælde er det både menigheden ret og pligt gennem fremholdelsen af Guds ord at fordømme de pågældende brud på Gud vilje og tage de nødvendige følger deraf.

Kulturimpuls og kulturkritik i øvrigt er ikke menighedens eller forkyndelsens sag, da der i dette felt er store områder, som Guds ord ikke giver bindende retningslinier for, men hvor kristne kan skønne forskelligt ud fra det fælles grundlag i Guds ord. Som kristne enkelt-mennesker har vi derimod hver især og på hver vore felter en opgave i form af kulturimpuls og/eller kulturkritik.

Grundlaget for kulturimpuls og kulturkritik

For at kunne øve denne opgave i verden, er mindst fire ting vigtige:

- A. At vi kender evangeliet. Dette er det vigtigste, for uden et stadigt fornyet kendskab til evangeliet, vil vor kulturvirksomhed forsumpe til moralisme og selvretfærdighed. Evangeliet om frelse ved tro på Jesus Kristus er dét skelsættende ord i verden. - Det ord, som alt godt - også i kulturen - i sidste ende strømmer fra, se Kol 1,12-23. Det er afgørende, at den kristne for sin egen del har hele sin frelse og al sin frimodighed i dette evangelium. Men det er også afgørende, at dette evangelium forkyndes i verden. Evangeliet er nemlig en stadig urovækker og modpol i forhold til kulturengagementet, fordi det er ét stort nej til al moralisme og selvretfærdighed; men samtidig er netop evangeliet den største igangsætter af kulturengagementet, fordi mennesket dermed har ryggen fri over for Gud og derfor kan ødsle al sin kraft på næsten.
- B. At vi kender den kristne tro. Den kristne må desuden være grundigt hjemme i, hvad Ordet siger. Den kristne må kort sagt være godt kendt med den kristne dogmatik og etik. Kendskab til kirkehistorie mv. er bestemt heller ikke af vejen. Det er derfor et stort problem - også for kulturengagementet - hvis det kristne kundskabsniveau i vor tid er dalende. Både for at kunne være en impuls for kulturen og for at kunne øve saglig og sand kritik af den aktuelle kultur, må den kristne være godt kendt med Guds ord - for at vide, hvad Ordet siger om dette eller hint, men også for at vide, hvad Ordet ikke udtaler sig om, og hvor det blive desto vigtigere at kunne skønne, hvad der er Guds vilje: det gode, det som behager ham, det fuldkomne (Rom 12,2).
- C. At vi kender tiden. Det er ikke blot vigtigt at kende sit eget budskab og grundlag, men også at kende den tid og dens tids mennesker, som budskabet skal rækkes til. Ingen formidling sker i et historieløst rum. Til alle tider og på alle steder har formerne, som evangeliet og

Guds ord er blevet serveret i, vekslet. Der er forskel på Chr. Møllers tid og vores. Der er forskel på Etiopien og Danmark. Vi kan derfor også kun blive en ægte impuls og give en sand kritik i vor kultur, hvis vi kender de mennesker, der lever i denne kultur, herunder deres måde at tænke, tale og handle på.

- D. At vi kender håndværket. Det er imidlertid også strengt nødvendigt, at man kender det kulturområde, som man skal være en impuls for eller øve kritik af. Og her kan alle kristne naturligvis ikke gabe over alt. Hver især har vi måske kun et enkelt eller nogle få områder, som vi har eller får tilstrækkelig erfaring med og indsigt i. Vi kan derimod komme galt afsted, hvis vi forsøger at kloge os på et felt, som vi måske har stærke meninger om, men ikke tilstrækkelig indsigt i. Det er derfor vigtigt, at kristne mennesker dygtiggør sig på de kulturfelter, som blev deres. Der er fx brug for helsepersonale, som er grundigt inde i dette håndværk, for at de kan vejlede i de etiske konflikter, som ligger på dette felt. Der er brug for kristne, som kender filmens, tegneseriens eller billedkunstens håndværk og virkemidler, for at kunne blive en impuls og øve kritik på disse felter. Det samme kunne siges om landmænd, pædagoger, videnskabsfolk, forfattere, musikere og mange andre.

Hensigten

Vi må først og fremmest kende evangeliet og vor kristne tro, men dernæst også tiden og vort håndværk. Dette tjener flere hensigter:

- At vi selv bliver bevaret i en sand tro til det evige liv.
- At vi hverken isolerer os fra verden eller forsluger os på den.
- At vore medmennesker møder Guds ord til dom og oprejsning og nyt liv ved evangeliet.
- At kulturen - så længe nu Gud vil lade den bestå - bliver så sund og sand som muligt.
- At Guds rige kommer i herlighed og fuldkommenhed.

Denne artikel var bragt på KPI's hjemmeside: www.kpi.dk